

«Déu està amb els pobres i no perdem aquesta esperança»

José Avilés, s.j., director de la Missió Jesuïta de Bachajón (Chiapas)

Rosa María Jané Chueca

La campanya d'enguany de Mans Unides, la número 54, va dedicada al tercer Objectiu del Mil·lenni: la promoció de la igualtat entre els sexes i l'autonomia de la dona. Per a aquesta campanya el lema triat és «No hi ha justícia sense igualtat». Un lema que fa seu el jesuïta José Avilés, director de la Missió Jesuïta de Bachajón i vicari de Justícia i Pau de la diòcesi de San Cristóbal de las Casas (Chiapas, Mèxic).

Aquest missioner mexicà ha estat dos dies a Catalunya per presentar la campanya de Mans Unides i comparar la seva feina a Chiapas, on es dedica a l'acompanyament i desenvolupament de les comunitats indígenes *tse'ltal*. «El fet de ser una societat rural, indígena, amb una manera de relacionar-se més simple, de vegades facilita que el lloc de la dona sigui molt més clar, la qual cosa no significa més just i equilibrat. Moltes vegades la relació entre l'home i la dona és desigual, on ella és un membre de la família de segona classe perquè no se li reconeix ni adequadament ni justament la seva feina i la seva aportació», reconeix Avilés. I afegeix: «En aquest sentit, tenim molt per recórrer.»

Amb tot, afirma que en certs aspectes s'ha avançat, com és el tema de l'Església autòctona, «especialment en el cas dels diaques permanents, que caminen i treballen al costat de les seves dones».

Una de les accions per a les dones que desenvolupen a la missió és «un programa on la dona té la possibilitat de treballar en el que li agrada, en el que sap fer», ens explica el jesuïta, «i que són els brodats, el teixit. Teixeixen amb una gamma molt gran de fils i expressen en una manta els símbols de la seva cultura. Aquests productes es comercialitzen, elles obtenen un petit ingrés que els permet ser, en certa manera, independents». La missió acompanya aquesta cooperativa de dones artesanes.

Però no és l'únic projecte per a la dona *tse'ltal*. «També acompanyem grups de dones perquè adquireixin més força, i tinguin la seva formació. Amb elles tractem temes de gènere, escoltem els seus problemes, les dificultats amb la família...», apunta el missioner. «Hi ha el que anomenem les "cuidadores de la terra", un nou càrrec que s'ha impulsat dins de la missió i on Mans Unides ha tingut un paper important en la formació d'aquestes dones. Se les forma en tot el que té a veure amb la sobirania alimentària. És un projecte que podria semblar innovador, però que es tracta de tornar a les arrels, de tornar al camp del qual ens han fet fora les grans ciutats.»

Segons José Avilés, «volem tenir eines per aconseguir una plataforma alimentària. Si són amos del que mengem, podem fer moltes coses perquè es millora l'alimentació». «Nosaltres busquem el desenvolupament des de les famílies, des de les microregions... que els excedents siguin compartits i que tinguin més possibilitat d'autonomia, que no perdin el que és propi.»

Diferents violències

La feina a la missió de Bachajón ha de fer front a diferents tipus de violències, com ens diu José Avilés. «Una d'elles és

passa i ho permeten. És un crim organitzat que permet l'Estat.»

I, finalment, afegeix, «una altra violència i crec que és de les pitjors, són els projectes assistencials mediàtics del govern. Són populistes, no solucionen les causes de fons del problema. Són programes que controlen i apaivaguen la població, de manera que poden tornar a exercir l'esclavitud, prendre terres, saquejar...».

Aquest missioner explica que a la missió han rebut amenaces i pressions: «Els paramilitars han volgut acabar amb nosaltres perquè hi ha gent que no vol que canviï res ni perdre els

servei no remunerat...». I reflexiona: «Si no hi ha igualtat no hi ha justícia, i no trobarem harmonia si no comptem amb la dona, situada justament al seu lloc, i també nosaltres, els homes, hem de reubicar-nos al nostre lloc. Junts trobarem camins de pau, de justícia, de dignitat, de pau, de democràcia...»

Inculturació

José Avilés és un enamorat del poble indígena i en parla amb passió i amb respecte. «M'ha ensenyat a tornar a les meves arrels, a recuperar el que és propi, a preguntar-me qui sóc, d'on vinc, qui són els meus avantpassats...», confessa, «crec que compleixo una missió que transcendeix el que un conscientment pot elegir». Assegura que «he descobert que sóc aquí per retornar alguna cosa que els meus ancestres es van endur. És una qüestió de justícia, d'equilibri còsmic, cristià i evangèlic. La meva raça que és europea, se'n va endur molt. Vam cometre molts abusos i crims que la història busca rescabalar.

És una missió que engrandeix el cor perquè estàs "pagant" el que justament devies. Quan tornes el que no és teu, ve l'equilibri, la pau, l'harmonia... és una harmonia per a mi i per als que ja ens van deixar».

Quan parla de l'Església autòctona, li brillen els ulls, i no es cansa de repetir una vegada i una altra la gran riquesa que suposa per a l'Església universal: «L'enriqueix amb una espiritualitat que centra la seva atenció en Jesús, on hi ha una consciència clara de Déu que ens ha acompanyat a través de la història i que descobrim a l'Antic i el Nou Testament, però no només. El poble indígena ens ensenya que Déu també està en la naturalesa, d'una manera molt viva. Tenen una adoració especial per la creu perquè és la canya obrint els braços per alimentar els seus fills amb els seus fruits.»

Per a Avilés, «els indígenes ens ensenyen a mantenir l'harmonia amb tota la transcendència. Senten una gran comunió amb l'Església peregrina al cel, senten molt vius els sants. Són increïbles també els ritus de perdó. A més de confessar-se amb un sacerdot, els nens de Primera Comunió passen pels principals ancians i ancianes de la comunitat, s'agenollen davant seu, escolten els seus consells, els besen les mans i els genolls. També ho fan amb els seus pares. Mostren respecte als que s'ho mereixen, als que els van donar la vida. Ens ensenyen a donar-los el seu lloc i el respecte a cadascun. Cada any es fa la celebració de la reconciliació en cada comunitat. Tots i totes es demanen perdó com a senyal de respecte. Això manté molt integrada la comunitat».

O també el fet que «tenen el seu propi ritu del matrimoni, que sens dubte no substitueix el sagrament, sinó que l'enriqueix i l'exalta. O quan algú està malalt, tota la comunitat el va a veure. Tenen una gran riquesa de valors, dels quals podem aprendre molt».

Enrique Carrasco Alcántara, s.j.

«El poble indígena ens ensenya que Déu també està en la naturalesa, d'una manera molt viva»

privilegis. Se senten amenaçats quan denunciem els abusos, el que no és correcte... tenim enemics perquè no els agrada que se'ls parli amb la veritat. Cal tenir molta confiança en el fet que Déu està amb nosaltres i actua a través de la comunitat».

Una cosa que té molt clara José Avilés és que «cal mantenir l'esperança. Déu està amb els pobres i no perdem aquesta esperança. També ens ajuda la manera de ser dels pobles indígenes. És molt important la manera en què s'ajuden, el sentit comunitari, el sentit del

la violència contra les dones. Aquí es viu la marginació de la dona, la vexació, els cops... també hi ha la qüestió de la migració. Per Chiapas passen tots els migrants. És una violència de vexacions, de venda de persones, d'òrgans de nens, de nenes per a la prostitució», comenta el jesuïta mexicà.

Una altra violència és «la de la gran indústria amb els seus megaprojectes, que acaben amb les terres, amb els cultius tradicionals, amb els boscos, que contaminen... això ens oprimeix, ens empobreix. Cada vegada són més rics un grapat cada vegada més petit de multimilionaris. No podem suportar-ho i no ho pot suportar la mare naturalesa!»

També hi ha la violència dels militars i paramilitars, assenyala Avilés. «Ja ens hem acostumat a la seva presència. No es pot viure així! Per què estan aquí? Per als interessos dels grans capitals en contuberni amb els governs.» En aquest sentit, apunta: «El narcotràfic és un gran capital. És el negoci més productiu que blanqueja diners en les grans firmes bancàries i financeres. Els governs hi estan involucrats, saben què